

הכלאת תרנגולים - תקציר היסטורי

בארצות הברית ובאנגליה

מלפני כמאתיים שנה עד לפני כמאה שנה הובאו כמה זני עופות ממזרח אסיה והוכלאו שם בתרנגולים אירופאים כדי ליצור זנים חדשים. בכלל העופות שהגיעו מהמזרח הרחוק היו עופות משונים. ידועים לנו הזנים: "מלאי", "קוצ'ין", ו"אסיל". באותה תקופה היה ישוב יהודי קטן, בעיקרו עמי הארץ. כשהגיעו היהודים כצבור גדול – מצאו את הזנים החדשים המוכלאים. לא היה להם מקום להעלות על הדעת שהיו מוכלאים בעופות משונים. [עד לפני חמישים שנה בערך (אין לי תאריך מדויק) נמכר בארה"ב גם בשר עוף לא מוכלא].

במזרח אירופה

ההכלאה היחידה שדנו עליה הפוסקים, והוא כנראה היחידה שנעשתה שם – הוא בעוף סיני המכונה היום "קוצ'ין". נראה ברור שזה התרנגול שעליו רעשה עולם התורה בהונגריה וגליציה לפני כמאה וששים שנה, ושמו המפורסם ביותר "הקובריצער" (על שם האי קפריסין, משם הופץ). עוף זה הוכלא בעופות בהונגריה, גליציה, פולין ורוסיה. הפוסקים דנו עליו ועל צאצאיו המוכלאים, ויצאו בהיתר, עכ"פ הצאצאים המוכלאים, עפ"י טעמים שונים (בעיקר – ג' סימני טהרה בגופו, שכן ונדמה, ומסורת קהילות קוצ'ין, איזמיר, וי"א ירושלים).

מקורות - דרכי תשובה סי' פב ס"ק ל ו-לד, וסס"ק לו (עיי"ש שמותיו השונים והמקורות שהובאו שם), שו"ת משיב דבר חלק ב סימן כב, ערוה"ש יו"ד סי' רצו (ב) ס"ק ט וסי' שכד סע' ו, שו"ת האלף לך שלמה יו"ד סי' קמב ו-קמג, ומנחת יצחק ח"ב סי' פה אות א.

בארץ ישראל

תקופה א - "פיתוח ענף הלול... בארץ ישראל החל בשנת 1922 (תרפ"ב)... הוכלאה התרנגולות המקומית ("פֶּלְדִּי") עם גזעים כמו לָגְהוֹרֶן ורוד-אֵיילַנד-רָד (אחד הזנים החדשים שנוצר מהכלאת "מלאי" שהוזכר למעלה)... עם זאת לא תפס ענף הלול היהודי מקום חשוב בחקלאות, כי היה עליו להתחרות עם מוצרי הלול הזולים... שסופקו ע"י הכפריים הערבים והארצות השכנות... רק אחרי 1948 ... כאשר חוסלה תחרות זו... מקור הבשר שענף הלול סיפק עד 1953 היה בתרנגולים מגזעי ההטלה... בשר זה לא הצטיין באיכותו וכמותו היתה מוגבלת."

מקור – אנצקלופדיה לחקלאות שנת תשמ"ב, עמ' 253

[יש לציין שהתרנגולות מטילי הביצים הלבנות היו מזן "לָגְהוֹרֶן" (לא מוכלא).]

תקופה ב - "התקדמות נוספת חלה ב1953 עם התחלת גידול פטימים לבשר... ענף הפטימים מבוסס על שושרות טהורות של רוק לבן... ועל הכלאות של קורניש עם הרוק הלבן."
מקור – אנצקלופדיה לחקלאות שנת תשמ"ב, עמ' 253

ליתר דיוק – ההכלאה הראשונה של "קורניש" (המוכלא מ"מלאי" ו"אסיל", ע' בהמשך) עם "רוק" (ע' בהמשך) הגיעה לשוק בשנת תשי"ד. הכלאות אלו לא תפסו את רוב השוק עד שנת תש"כ בערך. (יש לציין שהכלאות אלו החלו בקורניש זכר עם רוק נקיבה). ולענין עופות מטילי הביצים נעשו הכלאות של "ניו-המפשייר" עם לָגְהוֹרֶן (בהכלאות בארץ היו ה"ניו-המפשייר" זכר וה"לָגְהוֹרֶן" נקיבה). אף אחר שנת תש"כ לא תפסה הכלאה זו אלא כחצי השוק (מטילי ביצים החומות), וחצי השוק היה לָגְהוֹרֶן טהור.
מקור – שיחה אישית עם האחראי על יבוא ופיתוח הכלאות הפטימים באותן השנים, ד"ר ברטי אקהרד מקבוצת יבנה

תקופה ג - בסביבות שנת תשנ"ה עד תש"ס החלה תחרות גדולה בין החברות הגדולות בעולם, שיצרו פטימים ומטילי ביצי מהירי גידול. חברות טיפוח עופות בארץ ובכל העולם נסגרו. הפטימים החדשים, שחלק ממרכיביהם נשמרים בסוד, נמצאים בתהליך התפתחות כל הזמן מחמת התחרות האדירה בין החברות. בעופות אלו קיימות כמה שינויים מקודמיהם: גידול מהיר יותר, החזה גדול ב17%, והביצים (להדגרה) גדולות בהרבה מגודלם הקודם. קיימת שכיחות כד מכאן וכד מכאן (דבר שמפריע למדגרות). אי אפשר

לדעת מה הוכלא כבר בעופות אלו, וכמובן לא ניתן לדעת מה יוכלא בהם אפילו בעתיד הקרוב.

מקור – שיחה אישית עם האחראי על יבוא ופיתוח הפטימים הגדול בארץ, ד"ר יואב איתן מקבוצת יבנה

תמצית המידע בענין יחוס העופות

מקורות של העוף המסחרי לאכילה (פטם) של היום

"זני הבשר הוא בעיקר מכלוא של "רוק לבן", "קורניש", ו"ניו-המפשייר".
מקור – מכתב מפרופ' פאול סגל (מומחה מס' אחד לעופות בארה"ב) מתאריך כ' בשבט תשס"ד

א. "רוק" (ליתר דיוק "פלימות רוק")
הוצג לראשונה בארצות הברית בשנת 1829 (תקפ"ט). מוכלא מכמה זנים. המכלוא העיקרי היה "דומיניק" זכר עם "קוצ'ין" נקיבה. (ויש שסוברים שמקורו מ"ז'וה" נקיבה, ולא ה"קוצ'ין").
"ייתכן שהוכלאו בו גם "מלאי" ו"דורקינג".
מקורות – מאמרים מהאוניברסיטה של אילינוי ומהאוניברסיטה של אוקלהמה. עיקר מידע זה גם מובא בספרי הסטנדרטים הרשמיים של ארצות הברית ואנגליה.

מקורות הזנים הנ"ל המרכיבים את הרוק
"דומיניק" – "אין מידע מוסמך על מקורם של עוף אמריקאי זה. אולי עשוי מזנים מיבשת אסיה או של הזן "המבורג" (מקורו הולנד)."
מקור – מאמר מהאוניברסיטה של אילינוי

"קוצ'ין" – עוף גדול מאד בעל נוצות מרובים, אף כל רגליהם מצופים בנוצות. מקורו בסין, והובא לארצות הברית ואנגליה לפני כמאתיים שנה.
מקור – מאמר מהאוניברסיטה של אילינוי

יתכן:

"ז'וה" – "מהאיים ממזרח להודו, שהגיע לאמריקה לפני כמאתיים שנה."
מקור – מאמר מהאוניברסיטה של אילינוי
[מראהו בתמונה איננו משונה, אבל מציינים שצורתו המקורית היתה שונה מאד מה"ז'וה" של היום]. **מקור** – מאמר מאינטרנט

"דורקינג" – "זן עתיק שהובא לאנגליה ע"י יוליוס קיסר. הזנים הטהורים הם בעלי חמש אצבעות."
מקור – מאמר מהאוניברסיטה של אילינוי

"מלאי" – ע' בהמשך

ב. "קורניש" – "נוצר בעיר קורנול באנגליה לפני כמאה שנה. מכלוא הזנים "אסיל", "מלאי", ו"אנגלי ישן".
מקורות – מאמרים מהאוניברסיטה של אילינוי ומהאוניברסיטה של אוקלהמה, ספרי הסטנדרטים הרשמיים של ארצות הברית ואנגליה.

הזנים הנ"ל המרכיבים את הקורניש

"מלאי" – עוף המיועד ללחימה (תרנגול קרב) שמקורו אסיה. בעל תכונות יחודיות: רגליים ארוכות, גולגולת רחבה, צוואר ארוך, צורה מיוחדת של הגוף, מקור קצר, כמעט ואין כרבולת כלל, ואין דלדולי בשר מתחת לראש.

"חוקר הטבע טמניק (לפני כמאה וחמישים שנה) היה משוכנע שהעוף מלאי לא התייחס לאותם מקורות של שאר העוף הביתי, ויש הוכחה לטענה זו בכך שיש להם מערכת עיכול שונה משאר עופות (התרנגולים) המיועדת לטפל עם מאכל חי בניגוד לזרעים."

מקור – מאמר באינטרנט (www.poultrypages)

"אסיל" – עוף המיועד ללחימה (תרנגול קרב) שמקורו הודו. דומה בהרבה למלאי. מקור – בטאון של החברה של עוף בר אסיאתי, שנת תשס"ג

"אנגלי ישן" – עוף המיועד ללחימה (תרנגול קרב) מאנגליה בעל כרבולת קטנה יחסית

ג. ניו-המפשייר - מפותח מזן "רוד-אייילנד-רד". זן הנ"ל נוצר בארצות הברית ממכלוא הזנים: "מלאי", "לגהורן", וזנים מאסיה ("א"א" "קוצ'ין", ו"ז'וה"). מקורות – מאמרים מהאוניברסיטה של אילינוי ומהאוניברסיטה של אוקלהמה, ואתר אינטרנט (www.wildwnc.org), ספרי הסטנדרטים הרשמיים של ארצות הברית ואנגליה.

"מלאי", "קוצ'ין", ו"ז'וה" – ע' למעלה

"לגהורן" - ע' למטה

ד. זנים בלתי ידועים (סוד של החברה המיצרת)

מקורות של העוף המסחרי להטלת ביצים של היום

"מטילי ביצים לבנות הם מבחינה מהותית "לגהורן".

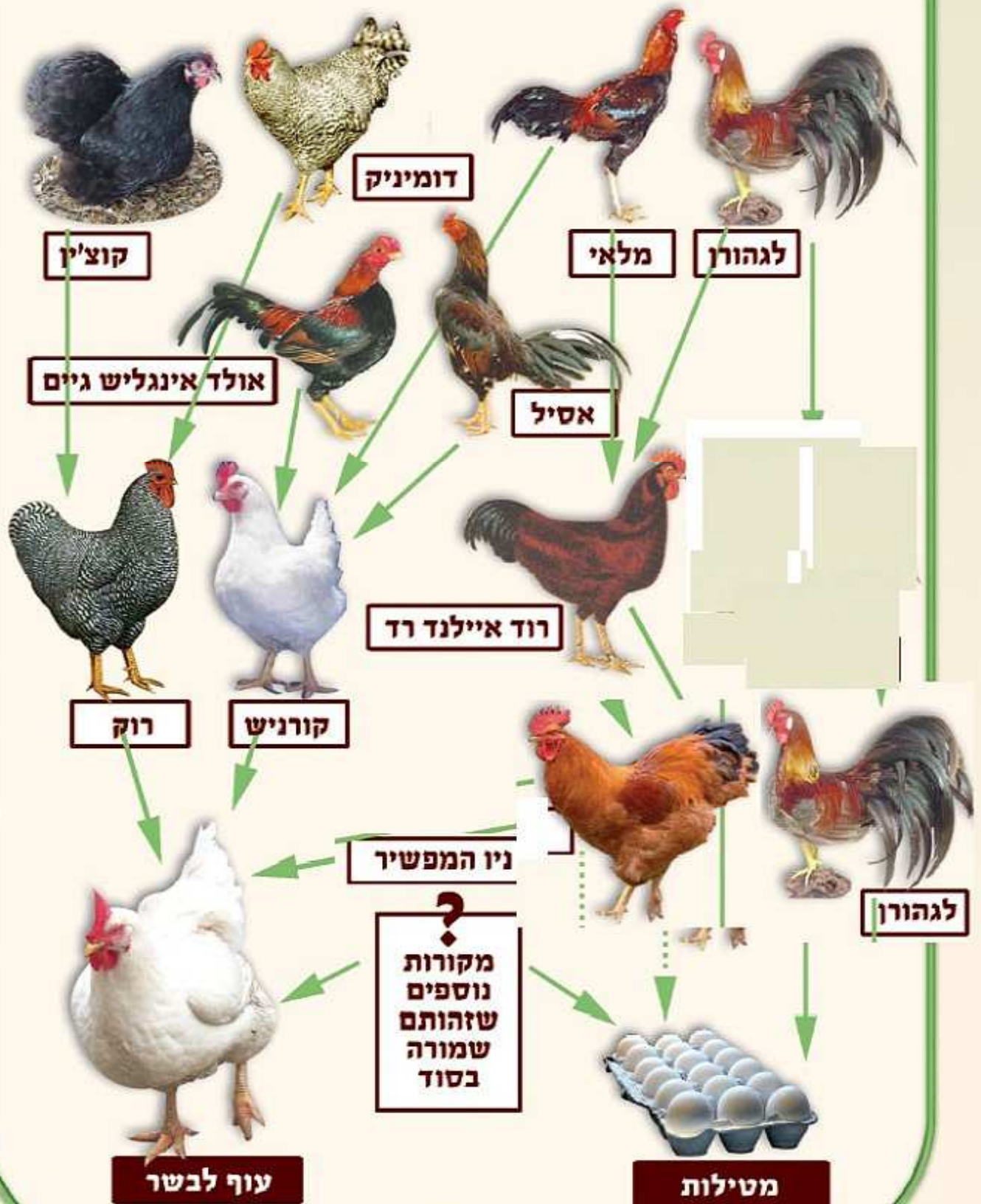
מקור - מכתב מפרופ' פאול סגל (מומחה מס' אחד לעופות בארה"ב) מתאריך כ' בשבט תשס"ד

לגהורן – מקורו באיטליה (לפי מקור אחד – הזן המצוי של איטליה) ופותח באנגליה, דנמרק, וארצות הברית. לדעת ארגון המגדלים הוא זן טהור.

מקורות – מאמרים מהאוניברסיטה של אילינוי ומהאוניברסיטה של אוקלהמה, ואתר אינטרנט (www.wildwnc.org), ספרי הסטנדרטים הרשמיים של ארצות הברית ואנגליה. מכתב שקבלתי מארגון המגדלים.

אמנם, משמע קצת מהמכתב הנ"ל וכן שמעתי השערות של מומחים שיש גם תערובת זנים בלתי ידועים בזן המסחרי של היום.

היוחסין של תרנגולי זמנו

מאמר [תגובה] שנדפס בכ"ע "מן השורש" שנת תשס"ו

במאמר שנתפרסם ב"מן השורש" (ערב ט"ו בשבט שנת תשס"ה) אודות העוף שנבדק, היו לצערי אי דיוקים בכל הנדון. התרגול המלאי הוצג במאמר כעוף הבאנקיות "עוף טמא לכו"ע". והעוף שנבדק הוצג כעוף שאותר בחצר ביהוד "שעלה חשש כי הוא מקור להכלאות מיני תרנגולים המשווקים גם בארץ" ושמה הוא המלאי.

כל הפרטים הנ"ל אינם מדויקים. העוף המלאי שונה מאד מעוף הבאנקיות. וגם עוף הבאנקיות לא ידוע לי שנחשב כעוף טמא לכו"ע [ניתכן מאד שיש גם לעוף זה ג' סימני טהרה בגופן] ועכ"פ אין הנדון של כשרות הבאנקיות קשור לבדיקה שנערכה. העוף שנבדק לא היה איזה עוף שאותר באקראי באיזו חצר ביהוד, אלא תרנגול המלאי בכבודו ובעצמו, שמגדלים אותו בעיקר לעוף קרב יוקרתי ולעוף תצוגה, שלא אותר אלא לאחר מאמצים מרובים בעולם. היה קושי מיוחד לאתרו כיון שמגדלי עוף זה נוהגים להסתיר את מענם (כנראה משום התנגדות בעולם נגד קרבות התרנגולים). הוא אותר בס"ד דוקא כאן בארץ (אבל לא ביהוד), במקום אחד שמגדלים תרנגול המלאי כעוף ייחודי. [אכן היו כמה מהנוכחים שם בבדיקה שפקפקו שמה אינו עוף המלאי האמיתי, ובעקבות חששם אותרו תרנגולי מלאי נוספים בקפריסין שהיו שונים במראהם לעוף הנ"ל וגם הם נבדקו ונמצאו בהם ג' סימני טהרה בגופן].

למה מעניין אותנו כשרותו של תרנגול המלאי אם מגדלים תרנגול זה לעוף קרב ולעוף תצוגה? תשובה - לפני כמאה שנה בעיר קורנוויל באנגליה נוצר תרנגול הנקרא "קורניש" ע"י הכלאת עוף המלאי עם תרנגול האסיל ועוד זן אנגלי ישן. ולפני כמאה חמישים שנה בארה"ב נוצר התרנגול "רוד איילנד רד" ע"י הכלאת המלאי, והוא פותח לתרנגול ה"ניו המפשייר". כל זה מתועד בספרות המדעית והמשפטית (ספרי התקן של עופות) הדנים בנושא. עופות אלו הם בעלי בשר מרובה, תכונה שכנראה ירשו מעוף המלאי, ומהווים את היסוד לכל עופות הפיטום המצויים. אם כן בירור כשרות המלאי נוגע לכל עוף שאנו אוכלים. [וכן בירור כשרות ה"אסיל", שאף הוא עוף משונה, נוגע לכל עוף שאנו אוכלים. גם תרנגול האסיל אותר בקפריסין ונבדק שיש ג' סימנים בגופן].

למה לפקפק על כשרותו של תרנגול המלאי? במאמר ב"מן השורש" נאמר ש"שונה במעט ממראה התרנגול המוכר". הבחנה זו אינה מדויקת. בספרות המקצועית מציינים הרבה שינויים בתרנגול המלאי, וביניהם: רגליים ארוכות, גולגולת רחבה, צוואר ארוך, צורה מיוחדת של הגוף (שאחד ממאפייניו שאין חזה בולט כפי שמצוי בתרנגולים), מקור קצר, **כמעט ואין כרבולת כלל**¹, ואין דלדולי בשר מתחת לראשו. כל תכונות אלו היו בתרנגול שבדקו בחצר בסביון. ואף הבודק המומחה שערך את הבדיקה הביע את חששו (לאחר סיום הבדיקה) שמא אין זה תרנגול כלל אלא הודית נקבה! אמנם זה היה תרנגול מלאי זכר בוגר. ואכן ישנה דיעה של אחד מגדולי הזואולוגים מלפני כמאה וחמישים שנה – שעוף המלאי אינו ממשפחת התרנגולים כלל². ושמעתי ששני רבנים חשובים שליט"א שראו את התרנגול המלאי הביעו את חששם שתרגול זה צריך מסורת.

אמנם לצערנו הרב אין מסורת על תרגול זה שמקורו מזרח אסיה, מקום שלא דרו יהודים. במאמר נאמר "כל הסימנים מוכיחים עליו שהוא טהור ובחזקת כשר למהדרין". לצערנו, אין זה מדויק. דעת השו"ע והרמ"א (כפי שהזכרתם בתחילת המאמר) כדעת רש"י שלא מועילים סימנים בגופו וצריך גם מסורת של כשרות כדי לברר שאינו דורס. ולא נתברר לנו בבירור שעוף המלאי נקרא מין תרנגול עפ"י הלכה, ועכ"פ צריך לדון בזה.

¹ יש לציין שהתרנגול המדובר היה זכר ויותר מגיל שנה, ורק היתה קרוב למצחו סרך זכר לכרבולת, וכתכונת כל תרנגולי מלאי. נראה מרש"י בחומש (ויקרא פרק יא פסוק יט) שהכרבולת מהותית בשם תרנגול, וז"ל: "הדוכיפת - תרנגול הבר וכרבולתו כפולה ובלע"ז הירופ"א, ולמה נקרא שמו דוכיפת, שהודו כפות, וזו היא כרבולתו."

² "חוקר הטבע קטמניק (לפני כמאה וחמישים שנה) היה משוכנע שהעוף מלאי לא התייחס לאותם מקורות של שאר העוף הביתי. (מאמר באינטרנט www.poultrypages)

מה שניתן לומר הוא, שכיון שכבר אכלו כלל ישראל עופות שהוכלאו מהמלאי במשך שנים רבות, יש להזהר מלערר ולהוציא לעז על אבותינו, ובכגון זה יש מקום להורות כפי שהורו גדולי ישראל בענין התרנגול הודו³ לסמוך בדיעבד על דעת הראשונים שמספיק לברר ג' סימנים הכשרות שבגוף העוף⁴. וכאן יש אף יותר מקום להקל מתרנגול הודו, שהרי יש מקום לדון שהוא ממין התרנגול עפ"י תכונות התנהגותו כתרגול ומה שמזדווג באופן טבעי עם תרנגולות רגילות, ויש מקום לדמות לדעת הפוסקים שהקילו בעוף הקוצ'ין (הקבריצינר)⁵. אמנם יש מהפוסקים שלא התירו את התרנגול הקבריצינר עצמו אלא דוקא צאצאיו המוכלאים הדומים לתרנגול הרגיל. אם כן, אין לקבוע מבדיקה הנ"ל כשרות לעוף שנבדק (המלאי) אלא דוקא לצאצאיו, שהרי לא אכלו כלל ישראל אלא צאצאיו המוכלאים שיש עוד צדדים להיתר. עכ"פ ודאי מן הראוי להציג את השאלה, עם כל פרטיה המדויקים, לפני גדולי ההוראה שליט"א.

³ ע"י תשובת משיב דבר (הנצי"ב) יו"ד סי' כב, והשואל ומשיב מהדורה חמישאה ח"א סי' סט

⁴ ע"י ש"ך סי' פב ס"ק ח, ובאור הגר"א שם אותז, וחזו"א יו"ד סי' יג ס"ק י

⁵ ע"י תשו' מנחת יצחק ח"ב סי' פח אות א, דרכי תשובה סי' פב ס"ק לו-לד, וס"ק לו (עיי"ש שמותיו השונים והמקורות שהובאו שם), שו"ת משיב דבר חלק ב סימן כב, ערוה"ש יו"ד סי' רצז (ב) ס"ק ט וסי' שכד סע' ו

עדכון

יום שישי כ"ו אב תשע"ז
בשעת מעשה, בשנות תשס"ד-תשס"ו, כאשר התעסקתי בנושא, לא רשמתי את המשך הדברים, ומסקנות הדברים שעלו אז. אני מקווה שזכרוני לא מטעה אותי היום.

דעתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל

דעתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, כפי ששמעתי בשמו אז [לא זכיתי להיכנס בעצמי בפנים] שאם ציבור היראים כבר אכלו את העוף חמישים שנה, הדבר נחשב כמסורת, רק עדיין צריך לבדוק ג' סימנים בגופם של העופות המשוניים המקוריים [לא סגי לבדוק בעוף המוכלא שלפנינו].

א) חמישים שנה - מתי התחילו לאכול מהכלאות של תרנגול המלאי והאסיל? שמעתי מפיו של מי שהכניס עופות אלו לראשונה לשוק בארץ, ד"ר ברטי אקהרד מקבוצת יבנה [האחראי על יבוא ופיתוח הפטימים באותם השנים] שהכלאה הראשונה של ה"קורניש" [המוכלא מ"מלאי" ו"אסיל"] הגיעה לשוק בשנת תשי"ד¹, אבל לא תפסו את רוב השוק עד שנת תש"כ. אם כן בשנת תשי"ע עכ"פ כבר עברו מאז חמישים שנה.

אמנם צ"ע, מה הטעם להוראה הנ"ל, אם הטעם שצריכים מסורת הוא שחוששים שאינו דורס, כפי שחושש רש"י. מה יועילו בזה 50 שנה שאוכלים אותו. ונראה מתוך הוראתו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שדעתו להקל עפ"י הגירסא בגמרא של רבינו משה בן יוסף, שקילסו הרמב"ן. ומה שמצריך הרמ"א מסורת, י"ל שאינה אלא חומרא. וכן משמע הוראת החזו"א סי' יג ס"ק י: "ועוף הבא בג' סמני טהרה שבגופו ודאי יש להתיר לדעת ר"מ בר"י והת' שאין לחוש שמא ידרוס שאין עוף טמא בעולם בג' סמני טהרה שבגוף וכ' הש"ך סי' פ"ב (ס"ק ו) בשם מהרש"ל דיש להקל בג' סמני טהרה שבגוף כדעת הפוסקים המתירים, ואף אם ראינו שדרס אמרינן שנוי הוא ושרי והש"ך סיים דאין להקל כ"כ ולא נתפרש אם דעת הש"ך להחמיר ולאסור כל המין כשראינו אחד מהם שדרס או שדעתו לאסור את הדורס בלבד".

וא"ש לפי זה, הבנת החזו"א והחכמת אדם בדברי הש"ך סי' פ ס"ק א: "שאינן לנו עתה אלא מה שקבלנו במסורת וכדלקמן ספ"ב גבי סימני העוף", שבארו בכוונת הש"ך [ודלא כהפמ"ג] שאין סומכים על הסימנים המובהקים של כשרות בחיה ובהמה. ואילו היה הטעם דבעינן מסורת בעוף משום שיטת רש"י שחוששים שהוא דורס, אין טעם לדמות דין מסורת דבעינן בעוף מהדין לדין בהמה וחיה שאין שום חשש מהדין. אמנם אם נבאר דקיי"ל כנוסחת רבינו משה ב"ר יוסף ואין חשש דורס כאשר יש ג' סימנים בגופו, א"כ אין דין מסורת שנצרכה בעוף אלא חומרא, ושפיר יש ללמוד מעוף לבהמה וחיה. ואכן גם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל הורה בתוקף כדעת החכמת אדם הנ"ל בדעת הש"ך, וא"ש לומר דלשיטתיה קאי.

ועדיין לכאזי צ"ע, שאין זו הוראת הבית יוסף, אלא מפורש בדבריו שלכתחילה חוששים לשיטת רש"י וכהוראת הרשב"א בתוה"ב, ובפשטות גם הרמ"א מודה למסקנת הבית יוסף. מיהו מנהג העולם להקל לאכול תרנגול הודו, איני יודע שום טעם לקולא זו אלא לדעת רבינו משה בר יוסף, עכ"פ בצירוף סברת המשיב דבר (סי' כב) ש"לא להוציא לעז על אבותינו". ואפשר שזו כוונת הגרי"ש בשיעור חמישים שנה.

וליישב אכילת הודו עפ"י סברתו של הערוגות הבושם שמועיל מה שראינו תרנגול הודו אצלנו שנים רבות ולא ראינו שדרס, צ"ע. שהרי לא הכרנו את התרנגול הודו במצבו הטבעי וחופשי אלא במצב כלוא אצל בני אדם. ושמעתי ממגדל תרנגולים משונים, שאינם נוהגים בטבעיותם במצבם הכלוא. וכ"ש שיש להקל במין תרנגולים, אלא שהם משונים, י"ל כן.

שו"ר שהערוגות הבושם בעצמו טוען כן שקל הרבה יותר להתיר את התרנגול קבריצ'ינר המשונה [המכונה היום "קוציץ"] מהיתר עוף ההודו, כיון שהוא תרנגול המזדווג עם תרנגולים רגילים, ותמה על המחמירים בזה. מבואר מתוך דברי עצמו שסברתו להקל בהודו אינה מכריעה בנקל.

¹ הוא סיפר לי שכאשר העופות המוכלאים הנ"ל הגיעו לראשונה לשוק מחנה יהודה, סירבו השוחטים לשוחטם כיון שהם תרנגולים משונים, עד שבא זקן השוחטים והעיד שלאחר מלחמת העולם הראשונה הגיעה עוף כזה לירושלים ושחטו אותה [כנראה עפ"י הוראת הרבנים]. העוף שהגיע לירושלים לאחר מלחמת העולם הראשונה הדומה במראהו ל"קורניש" המוכלא, יש לשער שהוא תרנגול ה"אסיל" שמקורו בהודו, והביאוהו החיילים בריטים מהודו, שהוא אחד מאבות הקורניש, ודומה הקורניש אליו מאד.

כל מונחם היה לשם שמים אדרבה חפשו יסורים בהתנגולים מסורסים וכן בעוף שקורין (לינדק) או (טנגליסער האץ) שנגמל ונהחדש בימיהם ולא ראו להכביר על העם בחומרות יחידות ובימינו חלה לכשיר דלא ומחשבים בחסידות ולדקות לחפש ולבדות מלבס חומרות יחידות האין להם מקום כלל ע"פ ההורה רק בדברי הכל האין בהם טעם כלל וכבר הארנהי בזה בהשיבה הנחוצה להלן בס' פ"ב האין בעופות אלו שם מיתוס והמחמירין עתידין

עד שיהיה יב"ח דכ"ז היו חסידות דאורייתא ועל התנגולים הגדולים המותרים ע"פ הדין יחפשו ויבקשו הולטה לאוסרים בתם ויחפשו דברי חלקים חיים והקדמונים אשר בדורות שלפנינו אשר

(ב) בדיקת ג' סימנים בגופו – עוף מלאי אחד נרכש בארץ ונבדק כאן ע"י שוחט מומחה שיש לו ג' סימנים בגופו. כיון שהיה מי שפקפק שאין זה תרגול המלאי האמיתי וגם לא נבדק כאן תרגול האסיל, נסע הרב צבי רוזנברג שליט"א לקפריסין ורכש שם גם תרגולי מלאי ואסיל ובדק ומצא ג' סימנים בגופם.

היה מי שערער וטען שעדיין לא בדקנו את תרגול "אולד אנגליש" [אחד ממרכיבי הכלאת הקורניש] שלדעתו אף הוא משונה, אף שאינו משונה כ"כ כמו תרגול המלאי והאסיל [ולעני"ד נוטה שאינו נקרא תרגול משונה]. וכן היה מי שערער שלא בדקנו את תרגולי ה"דומיניק" וה"זווה", ולא ניתן לבדוקם כיון שאין המין המקורי קיים וידוע היום. אמנם עכ"פ לא מצינו שום ריעותא בצאצאי זנים אלו, ולמה נחוש ללא ריעותא. וכעין זה שמעתי בשם מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

פיתוח עופות בשנים האחרונות

אמנם כיום ישנה שאלה נוספת, שמשנת תשנ"ה-תש"ס בערך חברות טיפוח עופות עובדים בסודיות גמורה, ולא ניתן לדעת אם אולי מכליאים עוף אחר בתוך התרגול המשווק לאכילה. [ובמכתבו של ד"ר פאול סגל, המומחה הגדול בעולם בזני תרגולים, נרמז בלשונו שיתכן מאד שיש תרגולים חדשים מוכלאים בעוף המשווק]. ועל כך השיב מרן הגריש"א זצ"ל², **שאם לא רואים ריעותא מצורת התרגול הקודם, אין צריכים לחוש** (שמעתי מבנו של השואל, אמורה להיות להם הקלטה של דברי הגריש"א זצ"ל). [וכן שמעתי סברא זו והוראה זו בשם הגאון הרב חיים גריינימן זצ"ל]. ואף שרשמתי למעלה מספר שינויים בעופות, בפשטות אינם שינויים מהותיים בצורת התרגול ואין ריעותא לתערובת זן אחר. גם באותו זמן שעסקתי בבירורים, הגיע לידי מכתב של מומחה גדול בבדיקת DNA של תרגולים (פרופ' פאול סגל מארה"ב), ולפי בדיקותיו לא נראה שהכליאו בעוף המשווק עוף שאינו תרגול.

דעתם של רבנים אחרים

כיום, מפרסם הגאון ר' משה שאול קליין בתשובה בהירה את דעתו של הגר"ש וואזנר זצ"ל בזה, שמאד רצה שיהיה עוף לכתחילה שיודעים מהו ויש עליו מסורת. אבל מאידך גיסא, חשש מאד (כך שמעתי אז) שלא יהיה בזה הוצאת לעז על אוכלי העוף עד היום.

הגר"נ קרליץ שליט"א הפסיק לאכול עופות תרגול לאחר התעוררות השאלה, וגם לאחר בדיקת ג' סימנים בתרגולי המלאי והאסיל. [אמנם אכל מעט מתרגול "ברקלי" שהתחיל גידולו בארץ בשנת תשס"ה בערך]. אבל לא שמעתי שהורה לאחרים לאיסור.

הגר"מ שטרנבוך שליט"א, בקרתי אצלו בביתו אז (שנת תשס"ד בערך), ושמעתי ממנו דין ודברים בזה. הוא סיפר שבילדותו אכלו באנגליה ביצים של תרגול ה"קורניש", וטען סברות שונות להקל, בעיקר טעמי ההיתר של ה"שערי ציון" (סי' כא). בסופו של דבר, ערך תשובה (תשובות והנהגות כרך ה סי' רמד):

"[ומה שטוענים, שאף שהתרגולים בזמנינו שמקורם מהכלאת מלאי ושאר מינים יש להם כל סימני טהרה (שרואים שאינם דורסים וכמ"ש), מ"מ אינו מוכח שהמלאי עצמו אינו דורס (שהרי הוא עצמו אינו מצוי בינינו,

² כמדומני להג"ר יצחק לנדו זצ"ל, ואולי להגאון רב דוד מילר שליט"א. אינני זוכר ברור מי היה בעל המעשה.

ואין לומר בו הסברא הנ"ל), וא"כ כל תולדותיו אסורים משום יוצא מן הדורס. הנה דעת התוס' (גדה נ: ד"ה תרגולותא) שאפרוח מעפרא גדיל, דביצה מסרחי והדר גדיל, ולכך לא נאסר משום יוצא מן הטמא, ורק ע"י סימני טומאה דאפרוח נאסר, אבל הנוצר מביצה ויש בו סימני טהרה, כשר. וזהו דעת הר"ן (חולין ס"ד בד"ה אמר חזקיה) וכפי הנראה זוהי ג"כ דעת הראב"ד (פ"ג דמאכלות אסורות הי"א). ואם כן, לגדולי הקדמונים והם התוס' הר"ן והראב"ד, אפילו אם מקור זן זה הוא כטענתם מביצה טמאה, אין בזה שום איסור, וכ"ש בנד"ד שהרי ה"מלא"י אינו טמא, אלא רק שחסרה לו מסורת, וא"כ בודאי שאין לחשוש לאיסור.

ואפילו לשיטת הרמב"ם (פ"ג דמאכלות אסורות הי"א), דסבירא ליה שהכלל שכל היוצא מן הטמא נאמר ג"כ בנולדים מביצה טמאה, יש לצדד, דגם להרמב"ם כ"ז היינו דוקא בנולד מביצת עוף הטמא משום סימני טומאה שבגופו, אבל עוף שיש לו כל סימני הטהרה שנאסר באכילה רק משום שנולד מביצת טמא שאין לו דין כעוף טמא לכל מילי (כמש"כ פת"ש סימן ע"ט ס"ק ב') ה"ה דאין לו דין כעוף טמא לענין לאסור את היוצא מביצתו אם יש לו את כל סימני הטהרה. וכ"ש בנד"ד שאנו רואים שהתרגולים שבזמנינו אינם דורסים ואין לנו שום ריעותא לחשוש שמקורם מעופות דורסים, פשיטא שאינם אסורים. ועוד שאין לנו לחשוש ולהאמין שכל התרגולים הידועים לנו הגיעו מעופות טמאים (ובפרט שיש כאן רוב וחזקה, שכבר הוחזקו לנו כטהורים, ורוב התרגולים טהורים)).

ועיין עוד בספר "שערי ציון" להגאון דבילסק (סימן כ"א), שהאריך טובא בענינים אלו, ומביא כו"כ צדדי היתר שנוגעים לענינינו יעושה.

ולא אוכל להאריך כאן יותר, רק סוף דבר, שישאל קדושים הם, וכל המפקפק עליהם שנכשלים במאכלות אסורות, מוציא לעז עליהם ועל הראשונים כמ"ש, ויאכלו ענוים וישבעו ולא יחושו כלל."

עוף הבראקל

עוף הבראקל נראה כתרגולי הים התיכון והאירופאים הותיקים, וכמו ציורי התרגולים בספרי הילדים, ואינו דומה כלל לעופות שהוכלאו בעופות המשוניים מאסיה. וכך העידו וחתמו כמה שוחטים זקנים. גם הגר"ש וואזנר ז"ל אמר שדומה לתרגולות החצר שבילדותו בוינה (הגרמ"ש קליין שליט"א בשמו). ואם כן פשוט שאין לו דין של תרגול משונה שצריך מסורת. גם אין ריעותא שהוכלא בו עוף אחר, ואין צורך לסמוך על מסורת הנכרים המתגאים על טהרת גזעו. יתירה מזו, חשובה העדות של רבה של טורקיה שליט"א, שעוף זה ממש נשחט שם. במקורות המקצועיים מציינים שסבורים שזן הברייקל הובא לבלגיה מטורקיה. סביר שהשערה זו מבוססת על דמיון הגדול בין התרגולים.

ותמוהים הטענות שראיתי שכתב הג"ר משה ברנסדורפר שהם משונים משום שקופצים יותר גבוה מהבלדי, וקולם עבה, ושונים בצורת גופם. העיד לי הרב אהרן אקמן שגדלם כבר כ-13 שנה שקולם כקול תרגול רגיל ואולי חזק יותר, אבל לא עבה [כמו הקוצ'ין שקולו עבה, וכפי שהזכירו הפוסקים]. ולא ראה אותו קופץ יותר ממטר וחצי, ואני בעצמי ראיתי תרגולי בלאדי קופצים יותר מ-2 מטר גובה, ואף ישנים על עצים גבוהים. עכ"פ הבלאדי אינו מכונה "זן" של תרגול, הוא תערובת של זנים רבים שעברו דרך ארץ ישראל. סיפר לי [בשנת תשסד-סה] ד"ר יואב איתן, המנהל של פיתוח עופות בקבוצת יבנה, שהם עוסקים בפיתוח העוף הבלאדי להיות מהר גידול, עבור הציבור הערבי הדורשים תרגול זה. השלב ראשון של הפיתוח הוא לגלות כמה שיותר תכונות שונות מבין צאצאים מרובים. הוא התפלל על המגוון הגדול של שינויי תכונות שמצא: כרבולות שונות, חמש אצבעות וכו' [תכונות התרגול הדורקניג שהופץ בעולם ע"י הרומאים]. מגוון התכונות מגלה על אבות וסבים מזנים מרובים. אבל כולם תרגולים כמובן, רק זנים שונים, ולא שינויים גדולים. ובוודאי הברקאל אינו משונה מכל הנ"ל.

בשם הגר"מ שטרנבוך שליט"א, שמעתי שחושש שהוא עוף משונה משום:
(א) ריבוי השיער בצוואר [שהוא באמת נוצות (כך קראתי)]. וכנראה שהוא כפי הרגלו בעופות המוכלאים. אבל בציורי התרגולים הקדומים של גרמניה, "המבורג" וכו' יש ריבוי גדול שיער בצוואר, וזו צורת התרגול שאכלו אבותינו בארץ אשכנז עכ"פ.

(ב) שינוי מעט בצורת ביצים שה"חד מכאן" בזן זה אינו חד כ"כ, אף שניכר היטב בכל ביצים השינוי בין שני הצדדים.

(ג) הקנה [אבר הפנימי] איילפה קצת ולא עגול ממש.

ואמרתי לנכדו שצריך לעיין בזנים הטבעיים ולא מוכלאים מה תכונתם בהנ"ל, אולי זו צורה רגילה בתרגולים. ואין מקום להשוואה לתרגולים המוכלאים והמעט הלא מוכלאים בידניו. עכ"פ ביחס לשינויים הרבים בין זני תרגולים, קשה לומר שאלו שינויים מהותיים.

עוד טוען הג"ר שמואל ברנסדורפר שהוא חולק את אצבעות רגליו בקביעות בהליכתו על חבל. אמנם שמעתי מת"ח שהלך לבדוק הדבר, ומצא שאינו חולק רגליו יותר ממה שעומד ג' אצבעות ביחד. ונוטה דעתו שבשעת תנוחה ללא הפרעה ופחד, הוא יפרוס תיד ג' אצבעות ביחד.

ממכתבו של הרב יחזקאל קפלן

(כ) עוד כתב: "גם ידוע אשר גדולי עולם חששו מצבע כעין שחרות במקור ושינוי בצבע הרגלים, ענין זה של שחרות ברגלים אינו נכון הם אינם שחורים הם כהים בכל העופות בפולין בליטא בהונגרי' ובכל המקומות שכל העופות הצבועניים רגליהם ג"כ כהים וזה מפורסם מאד ובכל ספרי העופות כתוב כן. והרגלים הבהירות כולל הצהובות הם מהעופות מהמזרח הרחוק שאינם במסורת או מהלגהורן שהוא מאירופא ויש לו רגליים בהירות וכ"ז דברים מפורסמים שההכות ברגלים הוא מחמת כהות העוף שהרגלים תלויים בעוף כהה או עוף בהיר.

ומה שכתב שחששו מצבע רגליים או מקור כעין שחור יש ב' טעויות הא' שמדובר בשחור ממש וגם שהמדובר באוזות ולא דיברו בתרגולים ולמעשה כאן אין לא מקור שחור ולא רגליים שחורות.

(כ"א) בענין חולק את רגליו כבר נתפרסם מהגרש"י הירש והגר"א ברנסדורפר שהעופות בבית המטבחיים עומדין בדיוק כמו הברקיל ואינו נקרא חולק את רגליו כמו שמצורף כאן המכתב שכתבנו כבר.

למעשה גם ב"לגהורן" וגם בעופות החדשים לפיטום יש התופעה של "חולק את רגליו", והתעוררו על זה לפני 20 שנה, והקילו הרבנים. טעם ההיתר שמעתי בשם הגר"ש וואזנר והגר"מ ברנסדורפר זצ"ל ולבחל"ח הגר"נ קרלץ שליט"א, עפ"י רמב"ם פיה"מ (חולין פ"ג מ"ו): "וענינו שעוף טמא כאשר עומד על חבל או קנה דק נותן מקצת אצבעותיו על אותו הקנה מצד אחד ומקצתן מצד שני עד שיהא הקנה תחת אצבעותיו כמי שמחזיק דבר ביניהם."

המסמך הסודי – עוד טוענים המערערים [ובכללם הרב משה לנדו] שיש איזה מסמך, מאמר מדעי, באיזה ז'ורנל הטוען שהבראקל הוכלא [לפני מאות שנים] בעוף משונה. טענה זו אינה תואמת לחומר המקצועי הגלוי לעיני. תמוה שאף אחד לא מציין כתובת למצא את המסמך החשוב המערער על טהרת הברקיל. **העלמת המקור מעלה חשד גדול שלהד"מ** או שכל הקורא את המאמר בפנים ילעג לו. [אולי מדובר על סברא בתורת האבולוציה הדוגלת שאדם צאצא של הקוף].

הבלים

מכתב הרב משה לנדו [אני מכיר את היהודי הדתי מקור ידיעותיו [שאמנם זכה לבנים ת"ח], והודה לי שאינו מבין בזני עופות כלום, אלא ממשיך מעשה אביו בפיתוח עופות כפי שקבל ממנו.

אחר שנת תשי"ב-תשט"ו, התחילה התפתחות של טיפוח עופות בארץ, ה' יהודי חרדי שרצה להקים חות טיפוח עופות. היו מפעלים בחו"ל אשר טיפחו אפרוחים. היו צריכים לברר על עופות עם מסורת. הגענו לבית שחיטה של סטמר שהיו בקשר עם חברת "אנטרפ" אשר טיפחו אפרוחים. נתברר על עוף המכונה "קורניש אדום" ועוף "קורניש לבן" שיש להם מסורת, עוף "ליגורן לבן" שיש לו מסורת וכן עוף המכונה "פלימוט רוק" שיש לו מסורת.

מצירוף עוף המכונה "פלימוט רוק" עוף עם מסורת. עם הקורניש הלבן שיש לו מסורת הגיעו האפרוחים ארצה או הביצים לטיפוח אפרוחים. מאז ועד היום האפרוחים שנקנים בארץ הם מהזוג הזהץ אמנם לא מאותו מפעל אשר כבר לא קיים אבל מאותו צירוף. כל המומחים יודעים להכיר את התרכובת הזאת. אין שום הכלאה אחרת לאפרוחים

האמת הידועה והפשוטה שאף אחד לא יודע בוודאות ממה עשויים העופות שאנו מכניסים לפה. ופשוט שאין זו כשרות לכתחילה. ואף כשרויות ברמת הרבנות הראשית והOU ראוי לדרוש מהחברות גילוי הסודות ופתיחת הספרים לנציג מטעם הרבנות או מטעם אחד מארגוני הכשרות הגדולים בעולם. לא גרע מקוקה קולה. וכפתגם באנגלית "better late than never" (יותר טוב מאוחר מבכלל לא).